

A lipcsei szabad iskola bemutatása

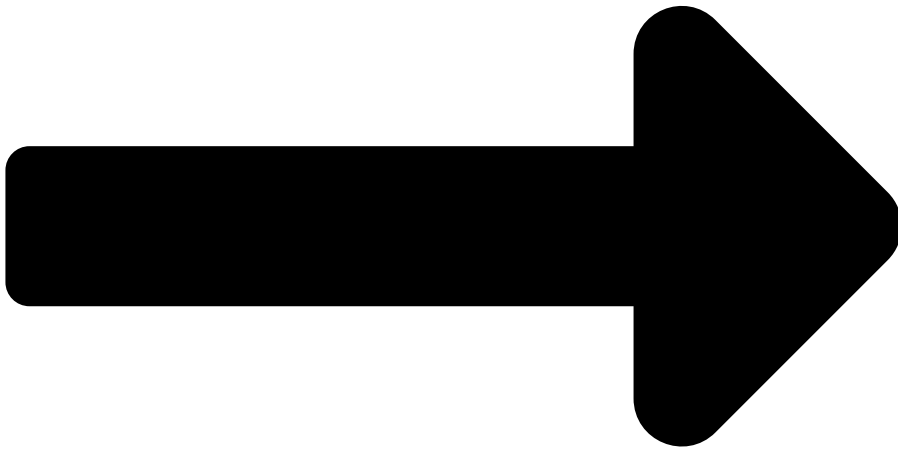
február 9, 2016

Frei Schule Leipzig – A lipcsei szabad iskola

egy ismertető

Az általános iskola valódi fókusza nem a szűk értelemben vett oktatás, még kevésbé a jövőre való felkészítés, hanem a gyerekek pillanatnyi élete kellene, hogy legyen.

(George Dennison)

Hogyan szerveződik az iskola? A személyzet nyolc tagból áll, akik szoros munkakapcsolatban állnak. Az 1. és 2. csoport termei a földszinten vannak, ahol egy illetve két fős tanári munkacsoport foglalkozik velük. Ezek a csoportok minden reggel egy reggeli gyűléssel kezdik a napot, együtt ebédelnek, együtt mennek kirándulásokra és együtt szervezik a családi munkanapokat.(?) A 3. és 4. csoport termei a második emeleten vannak. Ezeknek a csoportoknak a tanárai szorosan együttműködnek. Az inspiráló tanulási környezetet megvalósításához az iskola speciális foglalkozásokat ajánl és támogatja az egyéni felfedezéseket. (endeavor) Úgy gondoljuk, a mi szerepünk az, hogy tiszteletben tartsuk minden gyerek saját tanulási stílusát és az általa preferált csatornát. (pl. vizuális, auditív, tapintás) Ilyen módon igyekszünk minden gyereket támogatni a sikeres tanulási folyamatban azáltal,

hogy eszközöket kínálunk fel illetve tanulási helyzeteket teremtünk, ahol használhatják azokat a készségeket és képességeket, amik az erősségeik. A projekt módszer például nagyszerűen működik a természettudományos témák megértésében. Nekünk nagyon fontos, hogy minden gyerek szeressen iskolába járni és élvezze a tanulás minden percét. *„Eleget tanulnak vajon a gyerekek a lipcsei szabad iskolában?”* A tapasztalataink azt mutatják, hogy az iskolánkból kikerülő gyerekek akadémiai szempontból sikeresek és megállják a helyüket a későbbiekben.

Mit jelent számunkra a „szabad iskola” kifejezés?

Az iskola egy közösség és egy olyan világ, ahol a gyerekek saját felfedezéseket tehetnek.

A barátságos, gondoskodó légkör olyan környezetet biztosít a gyerekeknek, ahol biztonságban érzik magukat.

Minden gyereket tiszteletben tartunk mint egyént az ő saját élethelyzetével együtt.

Itt mindenki tanulhat bármit, bármikor, bárhogyan, bárhol, és bárkivel a saját választása alapján.

Az iskola nyitvatartása .

Az iskolában nincsenek osztályok és a gyerekeken nincsen semmiféle nyomás a teljesítmény szempontjából.

Az iskola mindennapjaiban a hangsúlyt a pozitív szociális tapasztalatok szerzésére, valamint az erőszakmentes konfliktuskezelési stratégiákat elsajátítására helyezzük.

Az oktatási személyzet felnőtt tagjai aktívan keresik a saját fejlődési lehetőségeiket és megosztják egymással tapasztalataikat.

Az oktatási koncepció folyamatos tárgyalás, felülvizsgálás és fejlesztés alatt van.

A szülők aktív részvétele az iskola mindennapjaiban az iskola életének természetes része.

A Leipzig-Lindenhof Szabad Iskola vajon megfelelő hely a gyerekeknek?

Kedves Édesapák és Édesanyák!

A gyermeküknek való jó iskola keresés a FSL oldalára kalauzolta önöket. Mint minden ember, az ön gyermeke is egy egyszeri és megismételhetetlen tagja a társadalomnak, egyén, aki saját múlttal, érdeklődési körrel, tanulási stratégiákkal rendelkezik, személyre szabott képességei vannak, és tudja mit szeret, illetve mitől fél. Pont ezért egyetlen iskola sem lehet minden diáknak ugyanannyira megfelelő.

Az iskolánk a számos rendelkezésre álló oktatási koncepció egyikét képviseli csupán, és ennek értelmében Önnek kell eldöntenie, hogy megfelelő-e gyermeke számára. A szülőket általában rengeteg kérdés gyötri, mielőtt gyermekük elkezdi az iskolát: *Elég érett-e már a gyermekem az iskolához? A gyerek speciális igényeit észreveszik-e az iskolában? Eleget tanul-e a gyerek, illetve a megfelelő dolgokat tanulja-e? Alkalmas lesz-e a gyerek arra, hogy felsőbb osztályokban folytassa a tanulmányait?* Ez az írás segít megválaszolni ezeket a kérdéseket, és igyekszik alapjaiban bemutatni iskolánkat.

Mostanában sok iskola reklámozza magát olyan népszerű terminusokat használva, mint projekt-alapú oktatás, nyitott oktatás (open education) és szociális tanulás (social learning). Szeretnénk itt definiálni, mit jelentenek ezek a kifejezések az iskola mindennapjaiban néhány gyakorlati példán keresztül. Szeretnénk, ha ezáltal megfelelő képet kapna a munkánkról és megértené az alapelveket, amelyekre iskolánk tevékenysége támaszkodik: hogyan látjuk a gyermekkort, a gyermek fejlődését, a tanulási és gondolkodási folyamatot, mi határozza meg a hozzáállásunkat és minek köszönhető az iskola különleges, egyedi atmoszférája. Reméljük, hogy ez a rövid

bemutatkozás megkönnyíti a döntését, és érdeklődéssel várjuk az ezzel kapcsolatos kérdéseket.

A Lindehof személyzete

Sokféle csomag

Amikor elutazunk a gyerekekkel, és találkozunk a vasútállomáson az indulás előtt, a csomagok összessége nagyon impozáns látvány. Ebben a halomban a praktikus hátizsákok ugyanúgy megtalálhatók, mint a hatalmas bőröndök, az özönvíz előtti válltáskák békésen álldogálnak a műanyag szatyrok mellett, amelyekben a hosszú útra szánt elemózsia található.

A „csomag”, amit a tanulók hoznak magukkal, amikor iskolába jönnek ugyanolyan színes és sokféle, mint az előbb leírt úti csomagok. Egyesek már tudnak írni és olvasni, míg mások még az ábécéről sem hallottak. Az állatok szeretete mást jelent annak a gyereknek, akinek eddigi kapcsolata az állatokkal kimerült játékmackók birtoklásában illetve alkalmi állatkerti látogatásokban, és mást annak, aki két szamár és egy macska társaságában nőtt fel. Sok gyerek hoz tapasztalatot szabályok alkotásában és vitás kérdések megoldásában otthonról, akik kénytelenek több testvérrel és akár a nagyszülőkkel is közös életteret megosztani, míg mások most tanulják az együttélés nehézségeit és türelmet, amikor a dolgok nem úgy alakulnak, ahogyan azt ők szeretnék. Az illegális épületfoglalók (squatters) gyermekei másféle tapasztalatokkal rendelkeznek, mint azok a gyerekek, akiknek szülei a saját házukat építették fel. Családi helyzet, lakókörnyezet, óvodai tapasztalatok és szociális státusz csak egyike a sok sok változónak, amely alakítja minden gyermek egyéni múltját. Minden iskola tiszteletben kell, hogy tartsa ezeket a különbségeket és megfelelő módon alkalmazkodnia kell hozzájuk.

Tisztelet és szeretet

Minden embernek szüksége van szeretetre függetlenül attól, hogy megfelel-e a felállított elvárásoknak, megfelel-e a

szociális normáknak vagy letett-e az asztalra valami jelentőségteljeset. Mi minden gyereket elfogadunk az ő egyedi „csomagjával”, az egyéni tehetségével, készségeivel, képességeivel, tulajdonságaival, preferenciáival és viselkedésével. Tiszteletben tartjuk a gyerekek személyes érzéseit, szükségleteit és vágyait. Sajnos, a társadalmunk egésze nem mutat ilyen megértést a gyerekek iránt. *„Nem fázom!” „De kint hideg van, és fázni fogsz, úgyhogy vedd fel a kabátodat!” „A spenótnak szörnyű íze van. Rosszul vagyok tőle.” „Nem igaz. A spenót nagyon finom. Kóstold csak meg.”* Ilyen beszélgetéseket felnőttek és gyerekek között minden nap hallani. Az azonban tény, hogy az olyan egyén, aki nem szerezhethet saját tapasztalatot a világról, akinek az érzéseit, igényeit és vágyait nem veszik komolyan, később sokkal nehezebben fog tiszteletet és toleranciát mutatni mások iránt mint az, akinek érzéseit, igényeit és vágyait tiszteletben tartották. Ez az a tisztelet, amely annyira fontos feltétele az egészséges psziché és a pozitív önkép kialakulásának. És valóban, az egészséges psziché (mind) nélkülözhetetlen a sikeres tanuláshoz. Ha valaki folyton kisebbségi komplexussal küzd, azzal az érzéssel, hogy ő nem elég jó, hogy semmit sem tud rendesen megcsinálni, az akár tanulási zavarok kialakulásához is vezethet. Munkánk központi eleme, hogy a gyerekeket szeretettel és tisztelettel vegyük körül. Ez a magatartás alakítja munkánkat tanárokként, mint ahogy az iskola légkörét is alapvetően meghatározza.

A mindennapokban elérhetőek vagyunk a gyerekek számára mint megbízható partnerek. Aktívan érdeklődünk a munkájuk, játékaik, gondolataik, érzéseik és kívánságaik iránt. Cserébe megosztjuk velük a sajátunkat is. Objektívan hallgatunk. Együtt étkezünk. Együtt játszunk, dolgozunk, utazunk és ünnepelünk. A kapcsolat, ami ennek eredményeként kialakul közöttünk sokrétű (autentikus?) és jelentőségteljes. Ugyanazon közösség tagjaiként töltöttünk időt együtt, egy olyan közösségként, amely gazdagítja és elégedéssel tölti el annak tagjait.

Senki nem tanulhat helyettem

Két édesanya beszélget: *Katja: „Épp megtanultam kerékpározni Sarah helyett. Mindig is nehéz volt számára, hogy megtartsa az egyensúlyát, szóval megcsináltam helyette.” Anne: „Hát, ez nagyszerű. Képzeld, én megtanultam írni és olvasni Lena helyett. Egy pár hónap múlva kezdi az iskolát, úgyhogy azt akartam, hogy könnyű kezdésben legyen része.”* Természetesen ez egy abszurd beszélgetés. Mindenki tudja, hogy ez lehetetlen: senki nem tanulhat egy másik ember helyett. Habár ez a tény vitathatatlan, mégis sokan figyelmen kívül hagyják, amikor az iskolai tanulmányok kerülnek szóba. Az olyan vélemények, mint: *„Meg kell, hogy tudd csinálni! Hiszen már tanultál fizikát..!”* azt sugallják, hogy az információ, amit a tanár elmond az órán egy az egyben átkerül a tanuló fejébe. Ez ugyanakkor, nem felel meg a valóságnak. Habár egy negyedikes társadalmi tanulmányokat tanító tanár mindent megtesz annak érdekében, hogy felkeltse a diákok érdeklődését Szászország állam iránt, mégsem garantálható, hogy hogy az óra végén a diákok emlékezni fognak a fővárosra, illetve azokra az országokra és államokra, amelyek határolják Szászországot, a folyók nevére, amelyek átszelik a területét és így tovább.

Rebecca és Anja leveleznek az órán, mert Rebecca szerelmes Marcoba, egy új fiúba a párhuzamos évfolyamon. Claudia az órán lélekben nincs jelen. Ma reggel a szülei nagyon összevesztek és az apja azzal fenyegetőzött, hogy elköltözik. Claudia tele van szorongással és azon gondolkodik, hogy vajon apa hazajön-e estére. Lars és Micha Pokémon kártyákat csereberélnek a pad alatt. Szörnyen el vannak foglalva azzal, hogy hogyan hozzák ki a lehető legerősebb kombinációt a kártyáikból.

Mindannyiunknak vannak hasonló élményei az iskolaévekből. A tanár erőfeszítései nem eredményezik automatikusan, hogy a diák megtanulja az anyagot. És sajnos még garancia sincs rá, hogy ezek az erőfeszítések beindítják a tanulási folyamatot. Azok a feltételek, amelyek ösztönzik a tanulási folyamatot az egyik egyénnél, lehet hogy semmiféle hatással nincsen a

másikra, egy harmadiknál pedig tanulási zavarokat idéznek elő.

Ami igaz az életben általában, az igaz az iskolában is: a tanulás egy egyéni folyamat. Senki nem tanulhat valaki helyett. Mindenkinek magának kell tanulnia. Az alapszabály, hogy a tanulás akkor a leghatékonyabb, amikor a tanulónak aktív szerepe van a folyamatban, amikor ő fedezi fel az új információt és strukturálja egy önálló gondolati folyamat során, illetve amikor a téma személyes érdeklődési területét érinti.

Mivel a tanulás mindig egyéni folyamat, a gyerekeknek az iskolánkban joguk van eldönteni mit, mikor, hol, hogyan és kivel tanulnak. Ez a jog érvényes minden tantárgyra, még az írásra, olvasásra és a matematikára is.

Ezek a tanulási feltételek nagy kihívást jelentenek mindenki számára, mivel sokkal nehezebb magunknak eldönteni mit és hogyan tanuljunk, mint követni egy valaki más által előre elkészített programot. Mi támogatjuk a gyerekeket a saját tanulási stratégiájuk megtalálásában, segítséget nyújtunk amikor kérik, a tárgyhoz kapcsolódó impulzusokat biztosítunk és javaslatokat teszünk a probléma megoldására, amikor a gyerekek nem képesek maguktól tovább haladni.

Inspiráló tanulási környezet

Az iskolánk oktatási koncepciója azon alapszik, hogy inspirálja a tanulást, felkeltse a gyerekek érdeklődését és bevonja őket számos tevékenységbe. Nagyon sok inspiráló tanulási eszközünk és játékunk van, amely bevezeti a gyerekeket az olvasás, írás és matematika rejtelmeibe, illetve támogatja az egyéni tanulási folyamatokat. Ez összhangban van azzal, ami nekünk tanároknak egyik legfontosabb célunk: nagyon fontos számunkra, hogy a gyerekek megtanuljanak írni, olvasni és számolni olyan jól, amennyire csak lehet.

Legfontosabb feladataink egyike, hogy biztosítsuk ezt a megtervezett környezetet. Ez azt jelenti, hogy bátorítjuk a

gyerekeket, hogy a tanulási eszközökre vigyázzanak, biztosítsuk, hogy az eszközök hiánytalanul, rendezetten és tisztán álljanak rendelkezésre, hogy kicseréljük, illetve megjavítsuk a sérült eszközöket, illetve újakat szerezzünk be, amennyiben szükségét látjuk. Természetesen nem minden segédeszköz magától értetődő. Ebből a szempontból mindig elérhetőek vagyunk, hogy elmagyarázzuk a szabályokat és a használati módokat. Például rendelkezünk a Montessori eszközök széles skálájával, amelyek segítenek a gyerekeknek megérteni a mennyiség fogalmát, és kiválóan illusztrálják a matematikai műveleteket.

A gonddal előkészített iskolai környezet számos speciálisan felszerelt helységet is jelent, mint például a természettudományos szoba mikroszkópokkal és más mérőeszközökkel a különböző kísérletek elvégzéséhez, az optikát és fizikát is beleértve. A konyha az a hely, ahol a gyerekek önállóan süthetnek és főzhetnek. Van egy zeneszobánk és egy próbatermünk zenéléshez, tánchoz öltözőkkel, valamint rendelkezünk varróműhellyel és technikateremmel is, ahol a gyerekek különböző tárgyakat készíthetnek fából, fémből és más anyagokból.

Rendszeresen a gyerekek rendelkezésére bocsátunk mindenféle egyéb anyagokat és eszközöket, amelyeket a gyerekek felhasználhatnak új technikák elsajátítására, mint amilyen a papírkészítés, nemezelés, batikolás, nyomtatás, bélyegzőkészítés és sok minden más.

Megvitatók, gondolkodók, csapatjátékosok, kísérletezők és más tanulási karakterek

Josefine valahogy nagyon könnyen megértette a szorzást. Könnyedén megadja a választ a kérdésre mennyi 4×4 , 2×6 , 3×5 . „Lássuk, 7×9 , várj. 10×7 az 70, tehát ha elveszünk belőle 7-et, 63-at kapunk.” Geornak sokkal több gondja volt a szorzással. „Elmondod megint mit jelent ez a pont a számok között?” kérdezi Maxot. Max elmagyarázza neki: „ez szorzást

jelent. Háromszor négy. Háromszor veszed a négyes számot, ami azt jelenti hogy négy, aztán megint négy, aztán megint négy.” Til: „*Tehát ez csak annyi, hogy 4 meg 4 meg 4! Értem! Tulajdonképpen csak összeadás egyszerűsítve*” Lassan, Georg is kezdi megérteni miről beszélt a tanár az egész idő alatt. Egyszerűsítés.

Daniel épp az üvegeket teszi a göngyölegükbe. A ládában öt sor van, mindegyikbe négy üveg fér, tehát összesen húsz üvegnek van hely. Kiveszi az üvegeket és újra elkezdi azokat a ládába rakni, ezúttal négy sorba öt üveget. Újra és újra átforgatja a ládát, amikor végre felderül az arca: 5×4 , vagy 4×5 mindig húsz! Daniel megtanulta a szorzást.

Mindenki megtapasztalta a fent leírtakat valamilyen formában. Nem értesz egy szót sem abból, amit a tanár magyaráz, de amikor a barátod újra elmagyarázza neked, és te felteszel egy pár kérdést, hirtelen minden világossá válik. Valaki másnak el kell olvasnia minden egyes bekezdést a könyvben, saját jegyzeteket készíteni, amikor végre az anyagnak kezd értelme lenni.

Bizonyos emberek természetükből fakadóan vizuális típusok, ami azt jelenti, hogy a vizuálisan megjelenített információt tudják legjobban elsajátítani, míg mások hallás után tanulnak a legjobban. Bizonyos embereknek valamilyen tevékenység által tudnak leghatékonyabban tanulni, ahol lehetőségük van kísérletezni és hibázni. Egy iskolának minden tanulótypust tudnia kell támogatni, hogy a tanulásból ne legyen verseny, szélsőségesen egyenlőtlen esélyekkel.

Például egy gyakorlatias tanulónak, vagy aki tárgyakkal való kontaktus útján tanul, hatalmas hátránya lesz egy tipikus osztálytermi környezetben, ahol az előadás és a frontális tanítás a legfontosabb tanítási módszer. A problémák, amelyekkel ez a gyerek szembesülni fog, egyáltalán nem azt jelentik, hogy híján lenne a tanuláshoz szükséges intelligenciának, csupán azt, hogy az általa preferált

csatorna nem illik ehhez a tanítási módszerhez. Az ő gondolkodásmódja nem fogja ezt a jelet.

Úgy gondoljuk, hogy a pedagógusok feladata észrevenni, mi az a tanulási módszer, amellyel a diákok a leghatékonyabban tudnak tanulni. (vizuálisan, auditív módon, érzések által. stb.) Ennek a tudásnak a birtokában képesek vagyunk támogatni a diákjainkat, és megfelelő tanulási anyagokat tudunk számukra felajánlani, illetve olyan tanulási környezetet tudunk számukra teremteni, ahol használni tudják az erősségeiket. Újra és újra azt találtuk, hogy a gyerekek rengeteget tanulnak csupán azáltal, hogy másokat néznek, ahogy dolgoznak. Próbálunk tehát nekik erre lehetőséget adni amilyen gyakran csak lehet.

Tanulási formák és módszerek

Az évek során kipróbáltunk számos tanítási módszert. Ezek közül sok bevált, és ma iskolánk alapvető módszerei között foglalnak helyet. A legfontosabbakat soroljuk fel az alábbiakban:

Projektek

A projektek témáit mindig a gyerekek választják ki. A projektek általában egy csoportszintű összegzéssel kezdődnek – mit tudunk a témáról, mit hallottunk, mi az ami érdekel bennünket, mire vagyunk kíváncsiak? Megbeszéljük együttesen, hogy hol találunk anyagot a projekthez, milyen helyszíneket és intézményeket látogassunk meg, amelyek a segítségünkre lehetnek, illetve kiket hívjunk meg az iskolába. A projektek különösen hatékonyak, ha az iskolát meg akarjuk nyitni a közösség számára. Például a középkor projektünk részeként meghívtunk egy kovácsot az iskolába. Ő megmutatta a gyerekeknek a kovácsmesterség alapjait egy hordozható üllőn, és a gyerekek így megtanulták a fémmegmunkálás alapjait. Egy fazekast is meghívtunk, aki megtanította a gyerekeket agyagedényeket készíteni, illetve a szülők is tartottak

nemezelő és kosárfonó foglalkozásokat. Meglátogattuk a Gmandstein erődöt, ahol egy speciális túra alkalmával rengeteget tanultunk a középkori erőről. A projektek keretét biztosítanak, amelybe számos módon beintegrálható a tanulás. A gyerekek olvasnak, építenek, kézműveskednek, írnak, interjúkat készítenek, és kipróbálják magukat számos szakmában. A projektek lehetőséget biztosítanak a gyakorlatias tanulásra. A középkori projekt keretében a gyerekek megtanultak varrni, vasat megmunkálni, sütni, teát készíteni, tintával írni, megtanulták a fazekasmesterség alapjait, fegyvereket készítettek, főztek, megtanultak tüzet rakni, megírtak és eljátszottak egy középkori darabot, megtanultak gyógynövényeket felismerni és konyhakerti növényeket termesztetni.

Minden projektet egy speciális projektterv követ, amelyet a gyerekek állítanak össze csoportokban. Egyszer egy évben egy nagyszabású projektet is megvalósítunk, amelyben az egész iskolai közösség részt vesz, felnőttek és gyerekek, amely két-három hétig tart és egy előadással vagy egy iskolai fesztivállal végződik. Természetes projekteket bármikor felállíthat egy-egy csoport saját maga is.

Speciális foglalkozások

Az iskolában különféle foglalkozásokat kínálunk, amelyek lehetnek szabadok, vagy célorientáltak. A szabad foglalkozásra jó példa a famegmunkálás. Egy hozzáértő felnőtt jelen van az iskolában egy meghatározott időben, aki megmutatja a gyerekeknek a fa megmunkálásához szükséges eszközöket, a megfelelő anyagokat, tanácsokkal látja el őket, illetve figyel arra, hogy a gyerekek legfontosabb munkavédelmi előírásokat betartsák. A felnőtt ugyanakkor nem ad a gyerekeknek semmiféle instrukciót arra vonatkozóan, hogy mit vagy hogyan építsenek. A gyerekek a saját ötleteik alapján dolgoznak, saját maguk tervezik a tárgyakat, amiket elkészítenek. Amennyiben rendelkezésre áll egy műhely, a gyerekek bármikor foglalkozhatnak famegmunkálással. A zeneszínház ezzel szemben

egy tipikusan célorientált tevékenység. Ebben az esetben a résztvevők állandó cserélődése lehetetlenné tenné a csoport fejlődését és a bemutató előadás megvalósulását. Ezen okból a gyerekek részt vehetnek egy próbaidőn, amelynek segítségével eldönthetik, hogy részt akarnak-e venni a foglalkozáson az egész projekt idejére.

Minden foglalkozás lehetőséget biztosít a gyerekeknek arra, hogy a munkát megtervezzék és munkafolyamatokat önállóan alkalmazzák, új módszerekkel és technikákkal kísérletezzenek és új területekre nyerjenek betekintést. Ezek a foglalkozások fejlesztik a kreativitást és a szociális készségeket. A jól kipróbált foglalkozások, amelyek immár évek óta heti rendszerességgel terítéken vannak a következők: famegmunkálás, sütés, varrás, sport, fazekasság, tánc, iskolaújság, zenei színház és zenekari foglalkozások. Rövidtávon is biztosítunk foglalkozásokat, ilyenek például a batikolás, papírkészítés, nemezelés, kézművesség természetes anyagok felhasználásával, kosárfonás, nyomtatás, gyertyakészítés, álarckészítés és egyéb projektek. Minden évben áttekintjük a megtartott foglalkozásokat, minőségi illetve nevelési szempontból értékeljük őket a gyerekekkel együtt és megtervezzük a következő év ajánlatát asszerint, ahogy megfelelőnek látjuk.

Műhelymunkák (workshops)

A műhelymunkák egy bizonyos téma köré csoportosuló feladatok/tevékenységek összessége. Ezek az interdiszciplináris feladatok különböző nehézségi szintűek és a gyerekek meg tudják oldani őket akár egyénileg, párban vagy kisebb csoportokban. Ideálisan a műhelymunka olyan összetett tevékenységeget nyújt, amelyek segítségével a gyerekek „a fejükkel, a szívükkel és a kezükkel” is tanulhatnak és megfelelő ingereket biztosít az írás, olvasás, rajz, kísérletezés, matematika, probléma megoldás és a csoportmunka gyakorlásához. Szervezünk szakmai műhelymunkákat bizonyos hivatalos események köré (pl. Karácsony, Húsvét) és saját magunk is tervezünk műhelymunkákat. A műhely jellegű

foglalkozások lehetőséget biztosítanak a gyerekeknek arra, hogy a saját tempójukban dolgozzanak. Számunkra szintén lehetőséget biztosítanak arra, hogy intenzíven foglalkozzunk egy-egy gyerekkel, illetve hogy fontos észrevételeket tegyünk a teljesítményükkel, képességeikkel kapcsolatban, illetve hogy azonosítsuk az esetleges tanulási problémákat és a gyerekek segítségére lehessünk.

Kurzus hetek

A projektekkel ellentétben a kurzus heteken ajánlott témákat a tanárok választják ki. A tervezésért és az előkészületekért is a tanárok felelnek. A munka, a mit a gyerekek csinálnak ezekben a hetekben sokkal célorientáltabb, és általában egy prezentációval végződik. Ezek a hetek lehetőséget adnak a tanároknak arra, hogy ők is előállhassanak a saját témáikkal és a saját lelkesedésükkel hatással legyenek a gyerekekre. Ezek a hetek inspirálhatják a gyerekeket új témák felé.

Tanulás tanterv/tanmenet nélkül?

Az iskolai tanterv nem egy isteni kinyilatkoztatás eredménye. A tanterveket emberek készítik. És a tantervek, amelyek szerint a mai gyerekek tanulnak, tulajdonképpen a szüleik, vagy sokkal inkább a nagyszüleik generációjának készültek. Természetesen a tantervek megírói nem láthatják előre a jövőt, de mindenképp meg kell próbálniuk. Mit kell tudnia, mihez kell értenie a mai gyerekeknek, hogy boldog és teljes életet élhessenek? Mire van szükségük ahhoz, hogy felelősségteljes döntéseket tudjanak hozni és meg tudják oldani az eléjük kerülő problémákat?

Mi elsősorban a gyerekek érdeklődése és az általuk fontosnak ítélt témákhoz orientáljuk a tevékenységünket. A gyerekekkel való kooperációban projekteket valósítunk meg az érdeklődési területüknek megfelelően. A témák, amelyek ilyen módon előkerültek például a lovagok, az ókori (?) Kína (Old World China), tolvajok, giliszták (earthworm?), boszorkányok,

barlangok és sok-sok más. Az előnye az ilyen munkának, hogy a gyerekek hatalmas motivációval dolgoznak, mert a foglalkozások ötletei tőlük származnak. Az egyéneket is támogatjuk a saját érdeklődési területük megtalálásában, ha nem sikerül egy egész csoportot gyűjteni a téma köré. Ebből a szempontból minden gyermeknek saját tanmenete van, amelyet nem felnőttek terveznek meg előre, hanem amely folyamatosan alakul a gyerekekkel való dinamikus párbeszéd alapján, az ő kérdéseit és érdeklődési körét figyelembe véve. A témától függetlenül a gyerekek folyamatosan megtanulják, hogyan kell kérdéseket megformálni és hogyan lehet megtalálni a szükséges információkat. Megtanulják használni a média különböző formáit, dokumentálni a tanulási folyamatukat és bemutatni az eredményeket a közösség tagjainak. Magyarul megtanulják, hogy hogyan tanuljanak. Ezen készségnek az elsajátítása sokkal fontosabb, mint bizonyos tények memorizálása, mivel az bármely területén alkalmazható az élethosszig tartó tanulás során.

A rejtett tanulás (learning can conceal itself)

„Mit tanultál ma?” „Ma megtanultuk az 0-t és az M-et”. Egyszerű kérdés, egyszerű válasz. Több ezer gyerek találkozik ilyen kérdésekkel naponta, amikor hazajönnek az iskolából. A legtöbb iskola követi ezt a modellt. Az óra elején a tanár elmondja mit fognak ma megtanulni: *„Ma megtanuljuk mi a melléknév.” „Ma átvesszük az emberi keringést.”* Az anyag prezentálásra kerül, a gyerekek gyakorolnak, ismételnek és dolgozatot írnak, vagy más módon számolnak be a tanultakról. Ezután az, aki még mindig nem tudja az anyagot, az nem figyelt, hagyta, hogy elkalandozzon az osztálytermi tevékenységtől, vagy csak szimplán nem tanult eleget, tehát magára vessen.

Ha a valódi tanulási folyamatokat közelebbről szemügyre vesszük, világossá válik, hogy az emberek egyszerűen nem így tanulnak. A tanulási folyamatokat nem lehet ilyen egyszerű struktúrákkal ellenőrizni. A tanulásra rengeteg egymással kapcsolatban lévő tényező hat (influenced by interconnected

factors): a tanuló háttérismerete, a tanulási folyamat szociális feltételei, érzelmek, a téma prezentációja és így tovább.

A mi oktatáshoz való nyitott megközelítésünkben a tanulás nincs felosztva tantárgyakra, évfolyamokra érvényes tantervekre, és nincs kiporciózva előre elkészített óratervekre. Ezek a struktúrák (amelyek ismerősek a legtöbb embernek, ezért kényelmesek) egyszerűen nincsenek jelen a mi iskolánkban. Ehelyett a tanulás egy folyamatos, előre nem látott, interdiszciplináris folyamat, amilyen a mindennapi életünk is.

Silas eljön a műhelymunkára, mert repülőgépet akar építeni. Olyat, aminek motorja van, és tud repülni. Nem érdekli, hogy veszélyezteti a tanulás egyik legfontosabb alapelvét, névszerint hogy az egyszerűtől a bonyolultabb felé kell haladni. Az, hogy nem tud forrasztani, a legkevésbé sem töri le a lelkesedését. Lehet, hogy ez csak a motiváció lesz arra, hogy megtanulja a forrasztást.

Nick levelet ír az édesanyjának. Befejezte felnőtt segítség nélkül, és anélkül hogy használta volna az ábécét. Három nappal később egy történetet ír, amelyet már korábban elkezdett. Ezúttal nem tud visszaemlékezni néhány betűre, és meg kell néznie a táblázatban. Sophie össze tud számolni egy marék aprópénzt, de ha azt kéri tőle, hogy ugyanezt a műveletet ismételje meg írott formában, képtelen megoldani. A sikeres tanulási folyamathoz sokszor az kell, hogy visszalépünk egyet, átismételjünk bizonyos dolgokat, hibákat vétsünk és aztán elkezdjük előlről.

Ha egy gyerek játszott az Elfer Raus nevű kártyajátékkal jónéhányszor, jó esély van rá, hogy tudja mi jön bizonyos szám előtt és után húszig bezárólag. Ugyanakkor ez a gyerek soha nem mondja azt, hogy *„most már tudom hogyan következnek a számok egymás után hússzal bezárólag”*. Ha megkérdeznéd mit csinált ma, azt válaszolná, hogy *„csak játszottam.”* Mivel mi

nem szervezzük a gyerekek idejét 45 perces egységekbe – ez most magyar óra, ez matek – és mivel nem címkézzük fel a tanulási tevékenységeket, lásd *„ma megtanuljuk mi a melléknév!”*, a gyerekek nincsenek tudatában annak, hogy mit tanulnak. Úgy látják, hogy minden amit csinálnak játék, és a legtöbb gyerek valóban meg van arról győződve, hogy az iskolában semmit sem tanul.

A tanulási folyamat (látszólagos) kontrollja a tanterv, órarend, vizsgák, dolgozatok és jegyek által nem része az iskolánknak, és ennek a koncepciónak a megértése sok szülő számára komoly nehézséget jelent. Egy egyén tanulási folyamata egyszerűen nem monitorozható és nem szabályozható. Ezek tulajdonképpen különleges pillanatok, például amikor egy gyerek megtalál egy címkét egy dobozon, és hirtelen rájön, hogy tud olvasni, vagy egy matematikai példában elmerülve hirtelen felkiált, hogy *„hé, öt eggyel több, mint nyolcnak a fele!”*

Nekünk, felnőtteknek legtöbbször hiányzik az érzékenységünk, hogy észrevegyük a gyerek intenzív tanulási folyamatát. Például a Pokémon kártyák nagyon népszerűek voltak az iskolában sok hónapon keresztül. A gyerekek órákat töltöttek üzleteléssel, összehasonlították és játszottak a kártyákkal, és a szülők morogtak, hogy a gyerekeket elveszítették az érdeklődésüket minden más iránt. Még ha valaki nem is veszi figyelembe az intenzív szociális helyzeteket, amelyek a kártyacserék alkalmával kialakulnak, mégsem hagyhatja figyelmen kívül az intellektuális kihívásokat, amelyekkel a gyerek szembesül a kártyákkal való játék során. A gyerekek több száz különböző figurának a nevét memorizálták, azzal együtt az evolúciós helyzetüket, gyenge pontjukat, speciális képességüket és támadási stílusukat. Sok gyerek saját kártyákat is készített az eredeti minták alapján, de saját neveket és harci formákat találtak ki számukra. Ez a munka nem lenne lehetséges anélkül, hogy a gyerekek tökéletesen értsék a játék struktúráit és rendszerkategóriáit. A stratégiák,

amelyeket a gyerekek használtak annak érdekében, hogy megjegyezzenek egy ilyen bonyolult rendszert több száz egyedi elemmel és a hozzájuk tartozó tulajdonságokkal, tulajdonképpen olyan készségek, amelyek alkalmazhatók hasonlóan bonyolult rendszerek elsajátításában, mint amilyen a például a periódusos rendszer, vagy a római uralkodók és családtagjaik családfája.

Írva olvasás (Reading through writing)

Amikor a gyerekek elkezdik az iskolát, általában azzal az elvárással és vágygal érkeznek, hogy itt megtanulnak írni és olvasni. Azért, hogy támogassuk a gyerekeket az írott nyelv elsajátításában, az írva olvasás módszerét használjuk, amelyet Jürgen Reichen fejlesztett ki. Egy speciális hangtáblázat segítségével, amely az ábécé minden betűjét hozzákapcsolja egy hanghoz, amelynek jelzésére szolgál, a gyerekek a kezdetek kezdetétől le tudnak írni mindent, amit akarnak. Ez a módszer tökéletesen illik a mi nyitott tanulási rendszerünkhöz, mivel minden gyerek a saját tempójában tud haladni. A gyerekek megtanulnak írni, mint a személyes önkifejezés egy formáját, vagyis azt írják le, ami fontos nekik: üzeneteket, rövid leveleket, címkéket, stb. Ezzel egyidőben a gyerekek megtanulnak olvasni is különösebb erőfeszítés nélkül. Immár tíz éve használjuk ezt a módszert hatalmas sikerrel.

Olvasás, írás és matematika – alapvető készségek

Az iskolakoncepció ezen szakaszának megírását élénk beszélgetések és viták előzték meg a munkacsoporton belül. Az előző bekezdésekben leírtuk, hogy milyen megközelítésmóddal dolgozunk együtt a gyerekekkel. Ez a nyitott rendszer rendkívül megnehezíti egy olyan tanterv elkészítését, amely minden gyerekre egyformán érvényes, mivel minden egyén saját maga alakítja a saját egyéni tantervét az iskolai pályafutása alatt.

A munkaközösségünk minden tagja egyetértett abban, hogy a

gyerekeknek meg kell tanulniuk írni, olvasni és számolni az iskola első éveiben, és fel kell készülnie arra, hogy minden különösebb nehézség nélkül folytathassa tanulmányait a felső tagozatban. Az olvasás, írás és számolás nagyon széles skálán mozgó célok és sokféle elvárást jelenthetnek. Például az írni tudás jelentheti azt, hogy a gyerek tud folyamatosan összekötött betűkkel írni és begyakorolta a betűzést, vagy jelentheti azt is, hogy a gyerek le tudja írni a neki fontos szövegeket. Ahhoz, hogy a munkánk lényegét megvilágítsuk a szülők és egyéb érdeklődők számára, ezen a ponton részletes értelmezés szükséges.

Ennek érdekében összegeztük a következő alapvető sztenderdeket (basic standards) az olvasás, írás és matematika témakörében. A terminus „alapvető sztenderd” két fontos szempontot jelent: „sztenderd” egy általánosan elvárt minőségi fokot jelent, vagyis szabályszerűen minden gyerek elsajátítja ezeket a készségeket és tudásanyagot, és azok esetében, akik ezt nem sajátítják el, a kivételt jelentik. Az „alapvető” arra utal, hogy a listázott készségek és tudásanyagok alapvető fontosságúak, és hogy a gyerekek egyénileg más készségeket és tudásanyagot is összeszednek majd ezeken kívül különböző területekről.

Ennek ellenére senki sem garantálhatja a tanulás sikerét. Mindig lesznek gyerekek, akik különböző okokból, de nem valósítják meg a kitűzött célokat. Ezekben az esetekben a mi feladatunk azonosítani a tanulási problémákat a lehető legkorábbi fázisban, és együttműködni a szülőkkel, hogy megtaláljuk a probléma gyökerét. Az is lehetséges, hogy szükséges külső szakember segítségét kérni egy kiterjedtebb diagnózis érdekében, hogy a megfelelő támogatást tudjuk nyújtani a gyerekeknek (az iskola szolgáltatásainak keretein belül), illetve a szülőknek abban, hogy megtalálják a megfelelő szolgáltatásokat az iskolán kívül.

Szóbeli kifejezőmód, szóbeli kommunikáció

A gyerekek elsajátítják a következő készségeket:

- mások meghallgatása
- személyes vélemény kifejezése egy bizonyos témáról
- egy másik személy érveire való reakció
- egy tényt vagy egy élményt kifejező leírása
- részt venni játékokban és szerepet eljátszani egy színdarabban
- személyes érzéseket és szükségleteket kifejezése
- mások érzéseinek és szükségleteinek megértése
- egy osztály- vagy iskolagyűlés önálló levezetése
- aláírásgyűjtés indítása önállóan egy az osztály- vagy iskolagyűlésen

Olvasás

A gyerekek elsajátítják a következő készségeket:

- az életkoruknak megfelelő szövegek megértése (comprehend)
- bármilyen szövegtípusból lényeges információk kieemlése (táblázatok, menetrendek, grafikonok)

Írás

A gyerekek elsajátítják a következő készségeket:

- megtanulnak folyékonyan írni
- az írást a személyes kifejezés eszközeként használják
- változatos szövegeket írnak (esszék, történetek, versek)
- ellenőrizni szövegeket tartalom és forma szempontjából (segítséggel)
- felismerni a szavak alapalakját
- leírni szavakat kettős mássalhangzókkal, illetve előljárókat és utószavakat
- a szavak szótagokra bontása
- a tulajdonnevek nagy kezdőbetűvel írása
- szünetek és írásjelek megfelelő használata

A gyerekek elsajátítják a következő tudásanyagot

az ábécé betűit és a hozzájuk tartozó hangok, magán- és mássalhangzók, szótagok, ábécérend

egyes szám, többes szám

határozott és határozatlan névelők

szófajok (főnév, melléknév, ige)

igeidők (múlt, jelen, jövő)

központozás (szóközök, vesszők, kérdőjel, felkiáltójel, idézőjelek, zárójel)

mondattípusok (kijelentés, kérdés, felkiáltás)

függőbeszéd

szövegtípusok (történetek, leírások, esszék, költemények, képregények, mesék)

szövegrészek (címek, sorok, bekezdések, rímek, versszakok)

könyvek (gyermekkönyvek, ismeretterjesztő könyvek, írók, címek, táblázatok, fejezetek)

Számítógépes ismeretek

A gyerekek elsajátítják a következő készségeket:

- a számítógép bekapcsolása
- szövegszerkesztő program megnyitása
- szövegek írása, formázása és mentése
- bezárni a szövegszerkesztő programot
- kikapcsolni a számítógépet

A gyerekek elsajátítják a következő tudásanyagot:

dokumentumok, mappák, internet, CD-Rom, lemezek, weboldalak

Matematika

A gyerekek elsajátítják a következő készségeket:

- hozzárendelik a számokat a mennyiségekhez
- tudnak számokat olvasni és leírni 1 000 000-ig, valamint nagyságrendbe tudják őket tenni
- meg tudják oldani az összeadást, kivonást, szorzást és osztást a természetes számokkal
- 1 000 000-ig írott formában
- memorizálják a szorzótáblát
- tudnak becsülni és kerekíteni
- felismerik a matematikai alkalmazásokat minden helyzetben
- tudják alkalmazni a matematikai formulákat minden helyzetben
- el tudnak végezni pénzzel, idővel, hosszúsággal és tömeggel kapcsolatos méréseket, becsléseket és összehasonlításokat
- felismerik és meg tudják rajzolni a pontot, egyenes vonalat, vonalat, köröket, háromszöget, négyszöget és négyzetet

A gyerekek megszerzik az alábbi tudásanyagot:

felszín területe, szögek, kerület, gúla, téglatek, gömbök, kúpok, (egyéb mértani testek), terület, szimmetria, párhuzamosság, merőlegesség, tükrözés

Szociális tanulás

Úgy gondoljuk, hogy a szociális készségek elsajátítása nagyon fontos. Mostanában mindenhol az úgy nevezett kulcskészségekről írnak és beszélnek, amelyek a kommunikációs készség, csoportmunkában való hatékonyság, interperszonális készségek (soft skills) és érzelmi intelligencia. Ha képesek volnánk a jövőbe látni és megmondani milyen készségekre lesz szüksége a gyermekeinknek a jövőben, a többi emberrel való hatékony kommunikáció képessége biztosan közöttük lenne: a másokhoz való alkalmazkodás, meghallgatni tudás, kapcsolatok

kialakítása, konfliktusmegoldó készségek, saját magunk és mások érzéseinek, szükségleteinek és vágyainak felismerése, a szabályok megvitatása és követése. Meg vagyunk arról győződve, hogy egy személy csak gyakorlással tudja elsajátítani ezeket a készségeket, és ehhez intenzív kapcsolatban kell lennie másokkal. A legalapvetőbb terület, ahol a gyerekek gyakorolhatják ezeket a készségeket a szociális játék. (?) Mi teret adunk nekik ehhez, és megpróbálunk ebbe a fejlődési folyamatba minimálisan beavatkozni.

Amíg játszanak, a gyerekek kialakítják az önkifejezés képességét: minél világosabban fejezem ki magam, a többiek annál jobban értenek. A gyerekek megtapasztalják azokat az intenzív érzéseket, amilyen az öröm, vonzalom, félelem és harag. Megtanulják, hogyan kezeljék és hogyan fejezzék ki ezeket az érzéseket, és megfigyelik hogy mások hogyan fejezik ezeket az érzéseket. Megtapasztalják a csalódottságot, a frusztrációt, a sértettséget, és megtanulják ezeket kezelni. Mi támogatjuk őket ebben a folyamatban. A játék során a gyerekek a csoportban való szabályalkotást is gyakorolják: ki melyik szerepet fogja játszani, melyik játékot kapja, hogyan játsszák a játékot. Megtanulják, hogy a felállított szabályokat meg lehet szegni, és kifejlesztik azokat a készségeket, amelyekkel meg tudják oldani ezeket a konfliktusokat. Ezekben az esetekben mi is elérhetőek vagyunk és támogatjuk őket, illetve ötleteket adunk a konfliktus megoldásához.

A demokrácia megtapasztalása

Azt szeretnénk, ha a gyerekeink megtanulnának saját döntéseik szerint élni (self-determination), de tisztelettel, felelősségtudattal és szolidaritással a másik ember felé, mint ahogyan környezetünk felé is, amelyhez mindnyájan tartozunk. Ezért azt gondoljuk, hogy nagyon fontos, hogy a gyerekek a kezdetektől megtapasztalják és használják a demokratikus formákat a döntéshozatalban. Amikor a szabályok megvitatásra kerülnek, minden ember, akinek az életére a szabály hatással

lesz, része kell legyen a döntéshozó folyamatnak. Mi nem prezentálunk a gyerekeknek egy csomó megmagyarázhatatlan szabályt, amit követniük kell. Helyette megpróbáljuk az érvényes szabályokat érthetővé tenni. A gyerekek részei a szabályalkotás és alkalmazás folyamatának, amelyek szükségesek az iskolai együttéléshez. A szabályok hatékonyságát megvizsgáljuk a gyakorlatban és együttműködünk, hogy megoldást találjunk arra, amikor a közösen felállított szabályokat megsértik.

A tanulási folyamat egyik fontos intézménye a reggeli gyűlés. A reggeli gyűlést mindig egy gyerek vezeti. Minden reggel valaki más vezeti a gyűlést, tehát mindenkinek bőven van lehetősége a tapasztalatszerzésre. A gyűléseket egy speciális rituálé követ, ami csoportonként változik. Minden gyűlésen lehetőség van arra, hogy a csoport tagjai felhozzák azokat a problémákat, amelyeket a bizonyos csoporttagokkal kapcsolatban felmerültek. Ez azt jelenti, hogy a gyerekek a többi csoporttag segítségét kéri a probléma megoldásában, amelyet ők önállóan nem voltak képesek megoldani. Ezek a probléma megoldó ülések arra jók, hogy a gyerekek érezzék, hogy minden hang számít és a közösség minden panaszt komolyan vesz. A csoport együtt dolgoz ki egy olyan megoldást, amely mindkét fél számára elfogadható. Ha gyerekek egy másik csoportból részei a konfliktusnak, őket is meghívják a gyűlésre.

Egy másik fórum, ahol a felmerülő problémákat átbeszéljük az iskolagyűlés, amely egyszer egy héten ül össze, és az iskola egész közössége, tehát minden felnőtt és gyerek hivatalos rá. Amennyiben szavazásra kerül sor, és nincsen abszolút többség, megpróbálunk olyan kompromisszumot kidolgozni, amely a lehető legtöbb egyén számára elfogadható. Időnként felmerülnek olyan konfliktusok, amelyeket ezeken a fórumokon nem lehet elrendezni. Ebben az esetben az iskolagyűlés megszavazhatja, hogy állítsanak fel egy a csoportok képviselőiből álló bizottságot (kettő minden csoportból plusz kettő a nevelők közül) amely megtárgyalja az ügyet. Ennek a bizottságnak

hatalmában áll döntésre vinni az ügyet. Ezek a struktúrák megismertetik a gyerekeket a demokratikus döntéshozatal alapvető formáival. A szavazási formák számos variációját használjuk (például kézfeltartás, titkos szavazás, szociometrikus szavazás (?), stb) hogy megismertessük a gyerekeket a szavazási rendszerek széles spektrumával.

Vegyes életkor (age-mixing) és meghosszabbított iskolai napok

Iskolánk vegyes életkorú csoportokkal dolgozik. A gyerekek, akik az iskolánkba érkeznek bekerülnek a maximum 15 főből álló, mind a négy életkori csoportot képviselő csoportok egyikébe. Minden csoporthoz két tanár tartozik, amennyiben megoldható, egy nő és egy férfi. Ezért a gyerekekkel (és a szüleikkel) ugyanaz a két tanár foglalkozik a négy év során. Minden csoport a reggeli gyűléssel kezdi a napot, együtt ebédelnek és együtt vesznek részt olyan programokon, mint például a terepmunkák vagy a kirándulások. Minden évben három vagy négy gyerek hagyja el a csoportot és folytatja tanulmányait a felső tagozatban, és ugyanennyi első osztályos csatlakozik a csoporthoz az ősszel. A szociális interakciók a négy korcsoport között természetes része a csoport mindennapjainak, amely erősíti a szociális kompetenciákat, ösztönzi a kommunikációt és speciális tanulási helyzeteket teremt.

Hétfőtől csütörtökig az iskola reggel –től óráig van nyitva, péntekenként pedig 15:00 óráig. Az iskolát egy közösségi élettérnek tekintjük. A meghosszabbított iskolanapnak köszönhetően a gyerekeknek elég ideje van tanulni, játszani, pihenni, felfedezéseket tenni, építeni, kísérletezni, olvasni, szabályokat alkotni, sütni, zenélni, színházat játszani, festeni és rajzolni, vitatkozni, focizni, táncolni, és így tovább. Mivel az egész nap a rendelkezésükre áll, hűek tudnak maradni a személyes ritmusukhoz és igény szerint váltogatni az aktív tevékenység és a pihenés időszakait. A saját tempójukban tudnak tanulni. Ez a szabadság a tanulási folyamatot sokkal élvezetesebbé, és ami a lényeg, sokkal hatékonyabbá teszi.

Nekünk pedagógusoknak is lehetőségünk van a gyerekeket jobban megismerni, látni őket különböző szociális felállásban és meg tapasztalni a viselkedésüket számtalan helyzetben. Ez lehetőséget biztosít nekünk, hogy megfigyeljük a gyerekeket számtalan szempontból: milyen érdeklődési körük van, milyen problémákkal küzdenek (personal issues), milyen szociális viselkedés jellemző rájuk, hogyan kezelik a konfliktusokat, milyen a tanuláshoz való hozzáállásuk, és ahol szükséges, milyen tanulási nehézségekkel küzdenek. Ez a közvetlenség (closeness) lehetővé teszi számunkra, hogy az egyén fejlődését támogassuk.

Az iskolai napok beosztása a következő:

: megérkezés, beszélgetések, játék, egyéni munka

: a csoportok reggeli gyűlése

: szabad tanulás (speciális foglalkozások, műhelymunkák, szabad játék, sportok, egyéni munka)

: ebédszünet

: szabad tanulás (speciális foglalkozások, projektek, műhelymunkák, szabad játék, egyéni munka)

: délutáni szabad tanulás (speciális foglalkozások, projektek, műhelymunkák, szabad játék, egyéni munka)

Mit csinálnak a tanárok?

Az elsődleges feladatunk, ahogy mi látjuk, az, hogy szeretettel támogassuk azokat a gyerekeket, akiket a gondjainkra bízunk. A munkacsoport minden egyes tagjának ez a munka egy folytonos, komoly fejlődést jelent, koncentrálna arra, hogy minden gyereket feltétel nélkül elfogadjunk, minden gyereket méltósággal és tisztelettel egyenlőként kezeljünk, és hogy a szükségleteiket, érzéseiket és vágyaikat komolyan vegyük. Mivel rengeteg időt töltünk a gyerekekkel, valódi és erős kapcsolatok születnek, amelyek nagyon fontosak ahhoz,

hogy megadjuk a gyerekeknek a szükséges bizalmat és érzelmi biztonságot. (safety and security) Minden egyén tanulása akkor a leghatékonyabb, ha pozitív életszemléletre és egészséges önismeretre épül.

Igyekszünk minden gyereket támogatni a személyes tanulási útjának és fejlődésének megtalálásában. Ahhoz, hogy ez a cél megvalósuljon, rengeteg figyelem és pedagógiai visszafogottság szükséges. Ez azt jelenti, hogy figyelemmel kísérjük mit csinálnak az egyes gyerekek, milyen témák érdeklik őket, milyen tanulási stratégiákat használnak, milyen anyagokkal dolgoznak, milyen helyzeteket részesítenek előnyben, mennyi ideig képesek koncentrálni, hogy egyedül, párban vagy csoportban szeretnek-e dolgozni, milyen munkaformákat kerülnek el és így tovább. Munkacsoportként rendszeresen megbeszéljük az észrevételeinket. Kifejlesztettünk egy sztenderdizált formát, amelynek segítségével dokumentáljuk ezeket a megfigyeléseket. Ezek a dokumentációk segítenek bennünket a tanár-szülő konferenciákon, illetve elkészíteni a féléves, illetve az éves riportokat. A pedagógiai visszafogottság (restraint) azt jelenti, hogy próbálunk csak annyiban beavatkozni a különböző tanulási folyamatokban, amennyire feltétlenül szükséges, de lehetőség szerint minél kevesebbet. A gyerekeknek meg kell adni a lehetőséget, hogy megtalálják a saját megoldásaikat és különböző stratégiákkal kísérletezzenek. Ebbe a folyamatba beletartoznak a hibák és a zsákutcák is, amelyek értékes tapasztalatot jelentenek a tanulási folyamat előrehaladása szempontjából.

Sok időt fektetünk egyéni munkába individuális és kiscsoportos munkaformákban. Ezáltal a gyerekek sok személyes figyelmet és támogatást kapnak, mi pedig pontos képet kapunk az egyes gyerekek fejlődési szakaszáról. Esetenként impulzusokkal segítjük a gyerekeket a témára vagy a módszerre vonatkozóan, például műhelymunkák szervezésével egy bizonyos témáról vagy egy bizonyos anyag vagy játék bemutatásával.

A gyerekekkel végzett munkán kívül szülő-tanár konferenciákat

és szülői értekezleteket is szervezünk, illetve felelősek vagyunk az egész iskolai adminisztrációért. Egyfelől ez a fajta önkormányzatiság rengeteg szabadságot biztosít számunkra a szervezet illetve az iskola megtervezésében. (design) Másfelől bennünket terhel a felelősség az iskola minden területével kapcsolatban, amely komoly munkamennyiséget jelent. Eldönthetjük, kit vegyünk fel új kollégaként, de ugyanúgy nekünk kell koordinálni az egész felvételi procedúrát a hirdetés megírásától az interjúk lebonyolításáig. Eldönthetjük mire költjük a befolyt költségvetést, de nekünk kell összeszedni a pénzt is. Az önkormányzatiságnak (self-governance) mindig megvan ez a két aspektusa: több szabadság több munkával és felelősséggel.

Mi, tanárok szintén tanulókként látjuk magunkat. Folyamatosan fejlesztjük a koncepciónkat egy dinamikus és önkritikus stílusban. Kétszer egy évben találkozunk egy hivatalos facilitátorral egy háromnapos, a munkaközösség számára rendezett műhelymunka keretében. Ezek az alkalmak segítenek bennünket, hogy újragondoljuk a munkastruktúráinkat és a koncepcióbeli változásokat, valamint hogy átbeszéljük a csoportdinamika szempontjából fontos kérdéseket. Minden negyedik héten szervezünk egy háromórás találkozót egy szakmai tanácsadóval, ahol megbeszéljük az aktuális szakmai problémákat. Olyan szerencsések voltunk, hogy együtt tudtunk működni egy Freinet munkacsoporttal Berlinből, akikkel rendszeres szemináriumokat rendezünk. Ezen kívül a munkacsoport tagjai kihasználják az év során rendelkezésre álló különböző képzési lehetőségeket. Minden tagja a munkacsoportunknak elvégzett egy speciális tanfolyamot az írva-olvasás módszeréről. Néhányan elvégezték a Montessori pedagógia tanfolyamait, kísérleti pedagógiai tanfolyamokat és mediátor képzést.

Egy iskola, ahol a szülőknek is tanulniuk kell

Nagyon sokat várunk a gyerekektől. Felelősséget vállalni a saját tanulásért hatalmas kihívás, ami – amelyben sikeres –

egyben tapasztalt problémamegoldókká teszi őket, valamint alkalmassá teszi őket az egész életen át tartó tanulásra. Ahogy a gyerekekről, úgy a szülőktől is nagyon sokat várunk. Bízniuk kell a gyerekükben. Bízni abban, hogy megtalálja a saját egyéni útját a tanulásra és fejlődésre, akkor is, ha ez az út viharos és sok keresztúton (byroads) át vezet, akkor is, ha a gyerek tempója különbözik a többiekétől, és ha a tevékenységeknek, amelyeket kezdetben választ, semmi közük nincs az íráshoz, olvasáshoz vagy matematikához. Tapasztalatból tudjuk, hogy ez a folyamat a szülők számára nem mindig könnyű. Az iskolánk és a tanulási tapasztalataink nagyon világos és mélyen gyökerező elméleteket adott nekünk a tanulásról, amelyeket magunkévá tettünk és többé nem kérdőjelezünk meg. Ezek az elméletek pedig az esetek nagy részében ellentétesek szinte mindennel, amit a szülő tapasztal, amint a gyereke megérkezik az iskolánkba. (? értelmetlen mondat)

Bizalom a gyermekben az a magatartás, amelyért a szülőknek újra és újra meg kell dolgozniuk. Fontos előfeltétel a feltétlen, nyitott, autentikus érdeklődés. Az őszinte igyekezet, hogy a világot a gyerek szemével lássa, hogy valódi érdeklődést mutasson a gyerek gondolatai és érzései iránt. *„Építettem egy klubházat Bennel és Willivel a kertben.” „Hmm” „Ez nagyon klassz, mert a bejárat a tetején van, ezért létrát kell használnunk, hogy feljussunk a tetejére, onnan pedig kötélen kell leereszkedni.” „Hmm.” „És írtam ma valamit.” „Nagyszerű, mit írtál? Ki segített? Betetted a mappádba? Nagyon szeretném elolvasni!”* A gyerekeknek nagyon érzékeny antennáik vannak. Ők nem csak hallják, amit mondunk. Értik a hangsúlyokat, és tudják, hogy nem mondjuk ki nyíltan, amit akarunk vagy amit gondolunk, és amiről meg vagyunk győződve.

Szeretnénk, ha a szülők tisztelet- és szeretetteljes kapcsolatot ápolnának a gyerekeikkel. Elvárjuk a szülőktől, hogy elfogadják a gyerekeik nézőpontját, érzéseit és igényeit. Ez nem azt jelenti, hogy minden igényt, minden kívánságot

azonnal ki kell elégíteni. De különbséget jelent, hogy ragaszkodom-e a felnőtt koromból adódó tapasztalataim alapján, hogy a gyerekem vegyen fel kabátot, mert tudom, hogy meg fog fázni egy órán belül miután kimegy, vagy hogy megpróbálom-e meggyőzni arról, hogy fázik. Az utóbbi opció valószínűleg elbizonytalanítja a gyereket a saját érzései és érzékelési tapasztalatai felől. Elvárjuk a szülőktől, hogy vizsgálják felül, és amennyiben szükséges, változtassák meg a hozzáállásukat, meggyőződésüket és előítéleteiket.

Újra és újra szembekerülünk azzal a szituációval, hogy a gyerekek, mielőtt megtapasztalják az önkormányzatiságot és a döntéshozás demokratikus formáit, elkezdik a családi kapcsolataikat is ebből a szempontból nézni. Elkezdik megkérdőjelezni a családi struktúrákat, több részvételt kérnek a családi döntésekben és kérik, hogy vezessék be a „stop” szabályt (?) otthon is. Azt szeretnénk, ha a szülők elfogadnák és üdvözölnék ezt a fejlődési folyamatot. A gyermek ébredő önbizalmának elfogadása időnként nagy kihívást jelent, de ez az új típusú önbizalom javítja a családon belüli kommunikációt és mindenki profitál belőle.

Legvégül elvárjuk, hogy a szülők bízzanak a munkánkban. Mindent megteszünk azért, hogy közeli kapcsolatot alakítsunk ki minden szülővel és igyekszünk, hogy a koncepciókat, struktúrákat, módszereinket, az oktatási anyagokat és a munkánkat olyan átláthatóvá tegyük, amennyire csak lehet. Szeretnénk, ha a szülők úgy éreznék, hogy ők is az iskolához tartoznak, bátran jöjjenek hozzánk a felmerülő kérdéseikkel, félelmeikkel és így tovább. A szülőknek rengeteg lehetőségük van részt venni az iskola életében. Szervezhetnek különböző speciális foglalkozásokat, felajánlhatnak gyermekmegőrzést, elkísérhetnek bennünket a terepmunkákra és kirándulásokra, rendezvényeket szervezhetnek, részt vehetnek a javítási és renoválási munkálatokban, gondozhatják az udvart és a kertet, és tagjai lehetnek az iskolabizottságnak. (school board) A szülők támogatása nélkül nem tudunk olyan minőségi munkát

végezni, amelyet szeretnénk. Ezért azt szeretnénk, ha a szülők magukba néznének és megtalálnák, hogy ők mihez értenek, miben tehetségesek, milyen hasznos kapcsolatokkal és szakértelemmel rendelkeznek, amelyet szívesen megosztanak velünk, hogy az iskola közösségét izgalmasabbá, élvezetesebbé, kihívásokban gazdagabbá tehessük.

A felvételit megelőző kritikus kérdések

A következő kérdéssor segít abban, hogy megerősítse a szülőket az iskolaválasztás döntésében és felkészítse őket a beiratkozást megelőző beszélgetésre. Emlékezniük kell arra, hogy a gyermekek egy sokrétű szociális struktúra részei. Nagyszülők, rokonok és egyéb ismerősök is hatással vannak a gyerekekre. Ezt is figyelembe kell venni a következő kérdések megválaszolásakor:

- Miért akarja, hogy a gyermeke a lipcsei szabad iskolába járjon?
- El tudja-e fogadni és támogatni az iskolai koncepciókat?
- Van-e olyan része a nevelési koncepciónak, amely zavarja? Ha igen, melyik?
- Fel van-e készülve arra, hogy változzon, ha a gyerek elkezd több szerepet kérni a családi döntéshozatalban, vagy szeretné, hogy bevezessétek a „stop” szabályt otthon, vagy hogy olyan nevelési elméletekkel találkozik, amelyek gyökeresen ellentétesek azzal, amit eddig ismert?
- Hajlandó-e, amennyiben szükség van rá, változtatni a nevelési (szülői?) stílusán, és esetleg tanácsokat elfogadni (családi tanácsadás keretében) ezen a területen?
- El tudja-e fogadni, hogy a gyermek felkészítése a felső tagozatra való belépésre nem az iskolánk legfontosabb célja, és hogy a gyermek fejlődése elsősorban a saját motivációján, tanulási tempóján és érdeklődésén múlik?
- Kritikus fontossággal bír, hogy ne gyakoroljon nyomást a

gyerekre vagy a nevelőtestületre, ha esetleg úgy érzi, hogy a gyerek túl lassan tanul/halad. Meg tud-e felelni ennek az elvárásnak?

- Mi a legfontosabb dolog ön számára a lipcsei szabad iskolában?
- Mit gondol, milyen szerepet tudna vállalni az iskolai közösségben? Milyen területeken és hogyan szeretne részt venni a munkában?
- Szeretne-e tagja lenni az iskolai egyesületnek?

Germany

Freie Schule Leipzig-Connewitz e. V.

Am Lindenhof 22

04277 Leipzig

Fax/Tel. +49 (0) 341 – 30 133 43

Email: [kontakt@](mailto:kontakt@fsleipzig.de)

Kapcsolódó oldalak:

- Kapriole:szabad, demokratikus iskola
- Sean Bellamy: Hogyan fogj demokratikus iskola alapításába?